

RETROSPECTIVĂ 2020 | Liberalizarea pietei gazelor: pretul pe bursa e la jumătate, dar majoritatea românilor plătesc aceleași facturi mari

Liberalizarea totală a pietei gazelor, care a avut loc la 1 iulie 2020, reprezintă cel mai semnificativ moment al anului în sectorul energetic, care ar fi trebuit să aducă facturi mai mici pentru români în această iarnă. În realitate, însă, lucrurile sunt departe de a fi așa: doar 10% dintre români au schimbat contractul pentru un pret mai mic, iar pentru restul de 90% facturile vor fi la fel de mari ca iarna trecută.

Aceasta deși pe bursa de gaze pretul unui MWh este la jumătate față de anul trecut în aceeași perioadă. Pentru marea majoritate a românilor, însă, această scădere nu se regăsește în facturi, așa cum ar fi fost normal.

Potrivit datelor furnizate la solicitarea AGERPRES de către Autoritatea Națională de Reglementare în Energie (ANRE), dintre cei 3.378.794 clienți casnici reglementați la data de 30 iunie 2020, un număr de 395.336 clienți casnici au încheiat, în perioada 1 iulie - 31 octombrie 2020, un contract aferent furnizării gazelor naturale în regim concurențial, cu furnizorul actual sau cu un furnizor nou. Adică puțin peste 10%. ANRE precizează că nu deține date pentru a detalia dacă aceștia și-au schimbat doar contractul sau și furnizorul.

Care sunt cauzele pentru care doar atât de puțini români au făcut acest pas spre o factură mai mică?

Factura la gaze și felul în care oamenii primesc acest serviciu este un proces foarte complicat, a explicat, pentru AGERPRES, Dumitru Chisalita, expert în cadrul Asociației Energia Inteligentă. Iată de ce era nevoie de un program amplu de informare a cetățenilor prin diverse canale media, ceea ce nu s-a întâmplat deloc.

"În Memorandumul de înțelegere semnat de statul român cu Banca Mondială în 2012 erau prevăzuți nu mai puțin de 54 de pași în care populația să fie informată în privința liberalizării pietei gazelor, pe diverse teme și subteme, precum puterea calorifică superioară, trecerea de la metri cubi la MWh, modul cum se formează pretul etc. De asemenea, din 2015 încolo, ANRE a prevăzut că sumele pentru diseminarea informațiilor către consumatori să se regăsească în tarife, deci oamenii plătesc ca să fie informați. Asadar, exista un plan, existau banii, dar nu s-a făcut nimic. Companiile evident că nu au făcut, doar nu era să-și taie singure craca de sub picioare, și nicio instituție a statului nu a dorit acest lucru, a fost o lipsă de voință", a subliniat Chisalita.

În opinia sa, românii trebuie informați mai întâi ce sunt elementele din factură și ce plătesc efectiv acolo, pentru a putea să-și compare factura actuală cu ofertele companiilor. Astfel, ar trebui să existe mai multe oferte-standard, din care să aleaga consumatorii. În acest moment, companiile au oferte care cu greu pot fi comparate cu actualele facturi, întrucât facturile arată pretul final, dar ofertele companiilor se referă doar la cel al gazelor și îl trimit pe consumator să caute singur care sunt celelalte tarife - de distribuție, de transport etc.

"Exista comparatorul de preturi de pe site-ul ANRE, însă companiile pun acolo informații pe care nu le verifică nimeni și oamenii se trezesc apoi cu alte prevederi în contracte. Pentru că au avut încredere că ce este acolo, pe site-ul ANRE, este corect. Dacă nu ai încredere în ANRE, în cine să ai? Cu alte cuvinte, ANRE contribuie la fraierirea consumatorilor", a continuat expertul.

Chisalita a adăugat că, potrivit unei directive europene, autoritățile din România trebuie să înființeze un centru de soluționare a litigiilor dintre consumatorii de energie și companii, care să aibă și un telverde pentru informarea cetățenilor.

Amenzi de la ANPC

De altfel, problemele din ofertele furnizorilor au fost sanctionate de Autoritatea Nationala pentru Protectia Consumatorilor. În speta, unul dintre cei mai mari furnizori din tara, Engie, a primit o amenda de 50.000 de lei pentru ca ofertele pentru piata libera contin numeroase neclaritati si ar putea crea prejudicii oamenilor.

Cu alte cuvinte, Engie încalca legislatia cu privire la protectia consumatorilor, sustinea Sorin Susanu, comisar-sef ANPC pentru regiunea Brasov, într-o postare pe Facebook de la începutul lunii decembrie. Acesta este însa doar un exemplu, pentru ca ofertele tuturor companiilor arata la fel, iar Susanu spune ca va continua controalele si la alti furnizori.

În replica, Engie a aratat, pentru AGERPRES, ca a respectat întocmai reglementarile ANRE si ca a început demersul de a contesta amenda.

Economii de peste 200 de lei pe luna

Consiliul Concurentei este, de asemenea, o institutie care a remarcat disfunctionalitati pe aceasta piata în lunile de dupa liberalizare si a recomandat aparitia unor oferte standard, care sa prevada clauze si conditii unice, prezentate într-o maniera clara, transparenta si completa, singurul parametru ce poate diferi de la un furnizor la altul fiind pretul final al gazelor. Și astfel consumatorii sa poata compara mult mai usor ofertele.

Iar economiile care pot fi obtinute sunt într-adevar substantiale. Consumatorii casnici care folosesc gazele naturale pentru încălzire ar putea plati facturi mai mici cu sume cuprinse între 60 si 150 lei pe luna în timpul iernii, în situatia în care schimba contractul sau furnizorul, si chiar cu peste 200 de lei pe luna, daca locuiesc în zone mai friguroase si folosesc mai mult gaz, spune un studiu al Consiliului Concurentei, publicat în octombrie.

În cadrul analizei, Consiliul a constatat ca, desi majoritatea furnizorilor au respectat reglementarile specifice ale ANRE (care prevad un nivel minim de informatii ce trebuie comunicate clientilor în etapa precontractuala sau, dupa caz, contractuala), unele oferte si contracte cuprind si clauze care, în anumite situatii, pot genera bariere în calea clientilor casnici de a alege în deplina cunostinta de cauza cele mai potrivite conditii de furnizare sau care pot bloca, fie si temporar, posibilitatea clientilor casnici de a schimba furnizorul de gaze naturale.

Consiliul Concurentei recomanda consumatorilor sa fie atenti la clauzele contractuale, de exemplu la cele ce privesc garantiile solicitate de furnizor, termenul de plata a facturii, penalitatile de întârziere, precum si eventuale clauze care ar putea îngreuna o schimbare ulterioara a furnizorului de gaze naturale.

"La momentul liberalizarii, 12% dintre consumatorii casnici erau în piata concurentiala si ne asteptam ca, pâna la finalul anului, 25% din totalul consumatorilor casnici din România sa fie deja în piata libera, ceea ce nu este tocmai rau, comparativ cu startul perioadei de liberalizare în alte tari. Desigur, noi avem acum acest context cu preturile care au scazut foarte mult si ar fi trebuit ca mai multa lume sa profite si sa încheie noi contracte la preturi mai bune", a precizat, pentru AGERPRES, Bogdan Chiritoiu, presedintele Consiliului Concurentei.

Potrivit acestuia, reprezentantii CC au discutat înca de la începutul liberalizarii cu ANPC si cu ANRE pe tema unor posibile clauze abuzive, care ar putea bloca migrarea consumatorilor la alti furnizori si, implicit, scaderea preturilor.

"Ar trebui sa existe o comunicare publica mai buna si va trebui sa continuam colaborarea cu ANRE si ANPC si ma bucur ca ANPC analizeaza clauzele abuzive, pentru ca oamenii trebuie sa aiba încredere ca este ok sa-si schimbe furnizorii de gaze", a sustinut Chiritoiu.

Un sfert dintre gospodarii nu-si pot plati factura, dar autoritatile nu au rezolvat problema consumatorilor

vulnerabili

Lipsa informării nu este însă singura problemă. Un studiu realizat de Centrul pentru Studiul Democratiei în 2017 arată faptul că 23% dintre gospodăriile din România sunt afectate de sărăcia energetică, adică întâmpină dificultăți în a-și asigura nevoia de energie la costuri accesibile.

"Marele neajuns este în continuare lipsa instrumentelor reale de protecție a consumatorilor vulnerabili. Aceste instrumente trebuie identificate și aplicate de îndată. Succesul programului guvernamental anunțat de extindere a rețelelor de gaze naturale depinde de acest cadru predictibil și coerent prin care vom combate sărăcia energetică. Altfel, riscăm să aducem gazul natural doar în fața porților oamenilor, nu și în gospodării", a afirmat, pentru AGERPRES, Victor Grigorescu, expert în energie și afaceri europene.

În opinia sa, construcția legislației pentru consumatorii vulnerabili și identificarea surselor de finanțare de la bugetul de stat rezolvă o problemă socială și contribuie la o bază solidă pentru dezvoltare economică post-pandemie.

Din păcate, însă, problema consumatorilor vulnerabili, deși este dezbătută în spațiul public de mai bine de zece ani, nu a fost rezolvată de nimeni până acum.

Vestea bună și vestea rea

Vestea bună este că, de la 1 ianuarie 2021, urmează liberalizarea pieței de energie electrică. Vestea proastă este că s-au repetat aceleași greșeli făcute pe piața gazelor. Așa că mai bine de 90% dintre consumatori nu știu, la începutul lunii decembrie, că piața de electricitate se va liberaliza peste doar câteva săptămâni, potrivit unui sondaj al Asociației Energia Inteligentă.

"Liberalizarea pieței de electricitate va permite creșterea ofertei de servicii către consumatorul final, care să reflecte mai bine nevoile fiecărei categorii de clienți. În același timp, dăm un semnal important investitorilor interesați de capacități moderne de producție a electricității ca România este pregătită pentru modernizarea sectorului energetic", este de părere Victor Grigorescu.

Cu titlu general, ceea ce lipsește încă este o deschidere reală a autorităților de reglementare, atât în sectorul energiei cât și în domeniul financiar, pentru implementarea instrumentelor financiare derivate în piața de energie sau a celor de garantare de tipul caselor de compensare. Fără acestea, piața românească nu poate aspira la recunoașterea unui rol de etalon în estul Europei, a mai spus specialistul în energie și afaceri europene.